

โครงการส่งเสริมการจัดการความรู้ของเยาวชนในชุมชนท้องถิ่น ภาคใต้

“จากพี่สู่น้อง...เยาวชนโพธิ์ทองกับจิตอาสา”

โรงเรียนกับการบำเพ็ญเพื่อเด็กและเยาวชน : โรงเรียนวัดโพธิ์ทอง

สายฝน แสงหิรัญทองประเสริฐ ประสิทธิ์ชัย หนูนวน

เขียน	สายฝน แสงหิรัญทองประเสริฐ ประสิทธิ์ชัย หนูนวน
เรียบเรียง, รูปเล่ม	สิริลักษณ์ ยิ้มประสาทร
ออกแบบปก	จิระพงศ์ ยิ้มประสาทร
ที่ปรึกษา	คุณทรงพล เจตนาวณิชย์ ผู้อำนวยการสถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.)
จัดทำโดย	สถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.) เลขที่ 386/59-60 ซอย 42 ถนนรัชดาภิเษก แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900 โทรศัพท์ 0-2513-8823 โทรสาร 0-2513-8824
สนับสนุนโดย	มูลนิธิสยามกัมมาจล ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) เลขที่ 9 ถนนรัชดาภิเษก แขวงจตุจักร เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900 โทรศัพท์ 0-2544-2513 โทรสาร 0-2544-3896 www.scbfoundation.com www.okkid.net

คำนำ

โลกยุคปัจจุบัน กล่าวได้ว่าเป็น **ยุคสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้** (Knowledge-Based Society and Economy) ที่ขับเคลื่อนหรือแข่งขันกันด้วย **"ความรู้"** เป็นปัจจัยสำคัญ การแข่งขันหรือพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เพื่อมุ่งไปสู่ความอยู่ดีกินดี และมีความสุข **"ความรู้"** ถือเป็น **"ต้นทุนทางปัญญา"** ที่ต้องสร้าง ยกระดับ รวบรวม จัดระบบ จัดเก็บ โดยให้เข้าถึงง่าย และนำไปใช้ได้ง่าย หรือเรียกว่าต้องมี **"การจัดการความรู้"** (Knowledge Management / KM) เพื่อให้การดำเนินงานของบุคคล องค์กร และเครือข่ายบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีคุณค่า มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

สถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.) ทำหน้าที่หนุนเสริมการกลไกการทำงานของชุมชนท้องถิ่น ให้มีขีดความสามารถในการนำแนวคิด หลักการ และเครื่องมือการจัดการความรู้ไปใช้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง

เอกสารเล่มเล็กใน **โครงการส่งเสริมการจัดการความรู้ของเยาวชนในชุมชนท้องถิ่น ภาคใต้** เรื่อง **"จากพี่สู่น้อง...เยาวชนโพธิ์ทองกับจิตอาสา"** โรงเรียนกับการบ่มเพาะเด็กและเยาวชน : **โรงเรียนวัดโพธิ์ทอง สรส.จัดทำขึ้นเพื่อ** (1) บันทึกร่องรอยการเรียนรู้ร่วมกันของเด็ก เยาวชน ครอบครัว ชุมชน กลไก และหน่วยบ่มเพาะเด็กและเยาวชน (2) นำเสนอบทเรียน องค์ความรู้ ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในชุมชนท้องถิ่นให้สามารถอยู่ในชุมชนได้อย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี (3) นำเสนอวิธีการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้ของเด็กและเยาวชนในชุมชนท้องถิ่นท่ามกลางความหลากหลายของบริษัท และเครือข่ายปฏิบัติการ (4) นำเสนอแนวปฏิบัติที่ดี (best practice) ที่เป็นนวัตกรรมสังคมในการบ่มเพาะเด็กและเยาวชน ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ภายใต้การดำเนินงานของโครงการ และพื้นที่เครือข่ายอื่นๆ

สรส. ขอขอบพระคุณแกนนำชุมชน ภาคีพันธมิตร และผู้ที่มีส่วนสนับสนุนและเกี่ยวข้องในการกระบวนกรเรียนรู้ร่วมกันทุกท่าน

สถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.)

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	2
สารบัญ	3
โรงเรียนมีชีวิตที่โพธิ์ทอง	4
ปฏิวัติการศึกษาให้เป็นการเรียนรู้เพื่อชีวิต	6
โรงเรียนที่นี้กลายเป็นห้องเรียนที่ยิ่งใหญ่	9
เมื่อครูที่โพธิ์ทองลุกขึ้นมาปฏิบัติตัวเอง	12
ครูที่นี้เขาปฏิบัติตัวเองอย่างไร	13
เปิดความคิดเติมความรู้เด็กโพธิ์ทองสู่โลกกว้าง	18
ความสุขของเด็กในโรงเรียนเล็ก ๆ	21
ทำไมพวกเขาจึงกลับมาทำกิจกรรมที่โรงเรียนเดิม	23
โรงเรียนวัดโพธิ์ทอง แหล่งมั่วสุมทางปัญญา แสวงหาการเรียนรู้	28
กระบวนการเรียนรู้ที่เติบโตจากภายใน	30
โรงเรียนวัดโพธิ์ทองกับระบบการศึกษาในปัจจุบัน	31
เรียนรู้อะไรดี ๆ จากโรงเรียนวัดโพธิ์ทอง	36

โรงเรียนมีชีวิตที่โพธิ์ทอง

โรงเรียนแห่งชีวิต...บ่มเพาะต้นกล้าเยาวชนให้กับสังคม

โรงเรียนมีชีวิต มีแนวทางการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทในชุมชนของโรงเรียน ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ใช้แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ผสมผสานองค์ความรู้สากลและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนรู้ ซึ่งเป็นความจริงของชีวิตที่ต้องใช้หลากหลายวิชาหลากหลายประสบการณ์เพื่อการดำรงชีพ และดำรงชีวิตอย่างมีเกียรติมีศักดิ์ศรีในสังคม

เรื่องราวของ**โรงเรียนวัดโพธิ์ทอง** มาจากคำบอกเล่า ผู้อำนวยการโรงเรียน ชื่อ ประพงค์ ชูตรง ท่านเล่าให้ฟังว่า สภาพแวดล้อมรอบ ๆ โรงเรียนจะมีสิ่งมอมเมาเยาวชนเช่น บ่อนวัว ไก่ ปลากัด ร้านเกมส์ ท่านจึงหาวิธีขับไล่สิ่งคมบริโภคนิยมให้ลูก ๆ ของท่าน เด็ก

โรงเรียนวัดโพธิ์ทอง เปิดสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น-ตอนปลาย มีนักเรียนกว่า 200 คน ปัจจุบันมีนายประพงค์ ชูตรง เป็นผู้บริหารสถานศึกษา สถานที่ตั้ง หมู่ที่ 5 ถนนยวนแหล-วัดชั้น บ้านโพธิ์ทอง อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช โทรศัพท์ 0-7535-7006 สังกัด สพท. นครศรีธรรมราช เขต 1

เกือบ 100 % จึงถูกบ่มเพาะด้วยเศรษฐกิจพอเพียง การคิดนอกกรอบโรงเรียนทำ 3 อย่าง คือ 1. ดีโดยการเห็นตัวอย่างที่ดี 2. เรียนเก่ง และใช้ชีวิตประจำวันเป็น 3. มีคุณธรรม ในการทำงานเพื่อเด็ก ท่านไม่เคยขอรุณ ไม่เคยบอกใคร ไม่ทำเพื่อเงินทุนของรัฐบาล

น้องแต้ม ลูกศิษย์ยอดกตัญญู บอกเล่าให้รู้จักโรงเรียนวัดโพธิ์ทองเพิ่มเติมว่า ตนเองเข้าเรียน เย็นชายลูกชั้น ส่งตัวเองเรียน ปัจจุบันเรียน ม.4 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาภาคใต้ ควบคู่กับเรียนมหาวิทยาลัยรามคำแหง คณะนิติศาสตร์ สมัยอยู่โรงเรียนโพธิ์ทองก็สอนดนตรีไทย และสอนวงโยธวาทิตให้กับน้อง ป.6 น้องแต้มบอกอย่างภูมิใจว่า **“โรงเรียนเป็นที่บ่มเพาะตนเองจริง ๆ โรงเรียนทำให้รู้จักกับคำว่าให้โดยไม่หวังผลตอบแทน”**

**“การเรียนการสอนของที่นี่
เป็นการนำพานักเรียนต้นกล้าไปสู่ธรรมชาติ
ต้นกล้าไปสู่วิถีดั้งเดิมของสังคมไทยโบราณ
ที่วันสุขอยู่กับความพอเพียง”**

ปฏิวัตการศึกษาให้เป็นการเรียนรู้เพื่อชีวิต

โรงเรียนเล็ก ๆ ที่ปฏิวัตการศึกษาให้เป็นการเรียนรู้เพื่อชีวิต

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 8 ได้ระบุชัดเจนว่า “การจัดการศึกษาให้ยึดหลัก” ดังนี้คือ 1. เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน 2. ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา 3. การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

แนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต มองว่า มนุษย์แสวงหาความรู้และพัฒนาดตนเองอยู่ตลอดเวลา เพราะมนุษย์เราเรียนรู้จากธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสังคมทุกขณะ และการศึกษาที่แท้จริงไม่ได้จำกัดแต่เพียงในโรงเรียนแต่ครอบคลุมถึง การศึกษานอกโรงเรียน การศึกษาตามอัธยาศัย การศึกษาเกิดได้ตามโอกาส จึงไม่มี วันสิ้นสุด การศึกษาตลอดชีวิตจึงเปิดโอกาสให้คนทั่วไปได้รับการศึกษา เพราะสามารถเลือกเรียนตามรูปแบบที่ตนต้องการ ยืดหยุ่น

ได้ตามโอกาส ทุกคน สามารถ เรียนรู้ได้จากทุกแห่งตามโอกาสจะอำนวย
ฉะนั้น มนุษย์จึงมีโอกาสที่จะพัฒนาชีวิตให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยการศึกษาอย่าง
ไม่มีจุดจบไปตลอดชีวิต

โรงเรียนเล็กๆ ซึ่งตั้งอยู่ในตำบลโพธิ์เสด็จ อำเภอเมือง จังหวัด
นครศรีธรรมราช กลับซ่อนความยิ่งใหญ่เอาไว้ เป็นความลับสำหรับการสร้าง
คนที่เป็นเยาวชน ให้พวกเขาเติบโตจากด้านในเป็นหลัก ท่ามกลางปกติ
ธรรมดาของความเป็นโรงเรียน เราแทบมองไม่เห็นสิ่งที่ซ่อนเอาไว้ข้างใน หาก
ไม่สัมผัสในชั้นลึกลงไป สิ่งที่พอจะสังเกตได้บ้างว่าโรงเรียนนี้น่าจะไม่ธรรมดา
เหมือนโรงเรียนทั่วๆ ไป ก็คือสภาพของภูมิทัศน์โดยรอบของโรงเรียน

ที่นี้บรรยากาศโดยทั่วไปค่อนข้างที่จะร่มรื่นด้วยต้นไม้ ตั้งแต่ด้านหน้า
โรงเรียนจนถึงด้านหลังและบริเวณรอบๆ ถูกออกแบบให้สามารถกลายเป็น
สถานที่เรียนรู้ของนักเรียนได้ทั้งหมด หรือถ้าสังเกตให้ดีจะพบว่าโรงเรียนทั้ง
โรงเรียนกลายเป็นเครื่องมือของการเรียนรู้ของเด็กได้ทั้งหมดเลย

โรงเรียนที่นี้จึงกลายเป็นที่เรียนรู้ของเด็กได้ ด้วยการเรียนรู้ที่เรียกว่า
การเรียนรู้แบบซึมซับ

หลังจากฟังนักเรียนและ ผอ.โรงเรียนเล่าให้ฟัง ก็จะพบว่าโรงเรียนวัด
โพธิ์ทองกลายเป็นโรงเรียนที่มุ่งเน้นการฝึกคนให้เป็นคนดี มากกว่าการเน้น
ความรู้ในตำรา เพราะฉะนั้นทั้งสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน กระบวนการเรียนการ
สอน และรูปแบบการสอนของครู ล้วนใส่ใจกับการพัฒนาคนให้เป็นคนดี
มากกว่าคนเก่ง เราจึงเห็นเด็กนักเรียนที่นี้มีความสุขกับการเรียน สังเกตได้
จากบรรยากาศของวันเสาร์อาทิตย์ เด็กนักเรียนที่นี้จะมาทำกิจกรรมกันที่
โรงเรียนทั้งรุ่นพี่รุ่นน้อง ที่จบไปแล้วก็ยังมาทำกิจกรรมร่วมกับน้องๆที่นี้

ผอ.บอกว่าที่นี้สอนกันได้ทุกเวลา นักเรียนที่นี้จะมีครูผูกพันกับครู
มาก แม้ว่าจบไปแล้วก็ยังแวะเวียนเข้าทำกิจกรรมกับครูที่นี้อยู่บ่อยครั้ง
บางครั้งมานอนค้างที่โรงเรียนก็มี กล่าวได้ว่าเป็นการเรียนรู้กันตลอดเวลา...

สิ่งที่น่าสนใจเรียนรู้ก็คือว่าทำไมที่นี่จึงกลายเป็นโรงเรียนที่มีชีวิตและสร้างนักเรียน โดยการเน้นให้เป็นผู้คนที่สมบูรณ์จนกลายเป็นพื้นที่ที่นักเรียนคิดถึงตลอดเวลา...

ดังนั้น เราต้องทบทวนและขยายแนวคิด เรื่องการศึกษาตลอดชีวิตให้กว้างไกลยิ่งขึ้น ทั้งนี้มิใช่เพียงเพื่อปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น กับสภาพของการทำงานอาชีพเท่านั้น

หากแต่จะต้องเข้าไปสร้างกระบวนการหล่อหลอมบุคคลในองค์กรวมให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยครอบคลุมทั้งในด้านความรู้ เจตคติ วิจารณญาณ และความสามารถในทางปฏิบัติไปพร้อมๆ กัน เพราะการเรียนรู้ตลอดชีวิตจะช่วยให้ผู้คนสามารถพัฒนาจิตสำนึก ความตระหนักรู้ในเรื่องเกี่ยวกับตนเอง และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งส่งเสริมให้มีบทบาททางสังคม ทั้งด้านการทำงานและชุมชนด้วย

ทุกภาคส่วนต้องเข้ามามีบทบาทในการสร้าง “องค์กรแห่งการเรียนรู้” ไม่ว่าจะเป็นบ้าน ครอบครัว ชุมชน สถานศึกษา รัฐบาลและเอกชน ต้องเน้นย้ำให้เห็นถึงความสำคัญของการเรียนรู้ว่า เป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้คนและองค์กรต่างๆ สามารถรับมือกับกระแสความเปลี่ยนแปลง และสามารถพลิกวิกฤตการณ์ให้กลายเป็นโอกาสได้ ดังนั้น พวกเราทุกคนต้องตระหนักและเล็งเห็นถึงความสำคัญ คุณค่าของการศึกษาตลอดชีวิต และการเรียนรู้ตลอดชีวิตว่าเป็น หัวใจและพลังในการสร้าง “คน”

โรงเรียนที่นี้กลายเป็นห้องเรียนที่ยิ่งใหญ่

ทำให้โรงเรียนที่นี้กลายเป็นห้องเรียนที่ยิ่งใหญ่

การเรียนรู้ทำให้มีการปรับตัว ผู้ที่อยู่รอดได้ในอนาคตคือผู้ที่สามารถปรับตัวในสิ่งแวดล้อมใหม่ๆ ได้อย่างเหมาะสม ดังนั้น กระบวนการเรียนรู้ที่ควรจะเป็นคือ การเรียนรู้เพื่อชีวิต

การจัดชั้นเรียนจึงมีเด็กหรือผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มองเด็กเป็นผู้สร้างความรู้ มีการจัดการเรียนรู้ให้เด็กได้ปรับความคิด แสวงหาความรู้ความเข้าใจด้วยตนเอง เป็นการเรียนรู้ที่ไม่ได้เป็นไปตามการกำหนดที่ตายตัว ไม่เป็นเชิงเส้น การเรียนรู้จึงมีหลากหลายวิธี หลายรูปแบบที่เข้าสู่เป้าหมายเดียวกันได้ตามความเชื่อความถนัด ความคุ้นเคย ที่แต่ละคนสามารถที่จะปรับได้ตามความเหมาะสม

การออกแบบการเรียนการสอนของโรงเรียนวัดโพธิ์ทอง เป็นการออกแบบให้ทั้งโรงเรียนเป็นสถานที่เรียนรู้ของนักเรียนได้ทั้งหมด รวมทั้งกระบวนการเรียนการสอนในยามปกติด้วย ที่สำคัญคือ ครูทุกคนช่วยกันทำให้โรงเรียนที่นี้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีความสุขของเด็กทุกคน

เพราะฉะนั้นไม่ว่าจะเป็นสภาพแวดล้อม กระบวนการเรียนการสอน หรือแม้กระทั่งครูผู้สอน ก็เป็นไปในแนวทางเดียวกัน คือ เป็นผู้สร้างให้เด็กที่นี่สามารถเติบโตและเป็นคนดีได้

ซึ่งมีความแตกต่างจากโรงเรียนอื่นๆ โดยปกติเราจะเห็นกลุ่มกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้น เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ของเด็ก แต่ก็ยังจำกัดอยู่ในลักษณะกลุ่ม ไม่สามารถขยายให้กลายเป็นกระบวนการเรียนการสอนทั้งโรงเรียนได้

ผู้อำนวยการซึ่งกลายเป็นแม่แบบของการเรียนรู้ เป็นครูซึ่งทุ่มเทเสียสละอย่างมากต่อการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน ให้กลายเป็นสถานที่สร้างคนให้เติบโตเป็นคนดี ด้วยการใช้ชีวิตอยู่ที่โรงเรียนตลอด 24 ชั่วโมง และใช้เงินเดือนเกือบทั้งหมดในแต่ละเดือนสำหรับการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับนักเรียน ด้วยความทุ่มเทดังกล่าว ทำให้ครูคนอื่นๆ ศรัทธาและเห็นว่าเป็นประโยชน์ จึงทำให้ครูทุกคนร่วมกันทำงานเพื่อการพัฒนาเด็กนักเรียนอย่างเต็มที่

เมื่อปัจจัยด้านสถานที่พร้อมพอ ครูก็จริงจังในการสอน สิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่จะทำให้ที่นี่เป็นห้องเรียนที่ยิ่งใหญ่ คือกระบวนการเรียนการสอนนั่นเอง ที่นี้จัดกระบวนการเรียนการสอนในรูปแบบการบูรณาการโดยใช้ฐานของชีวิตเป็นตัวตั้ง ส่วนอื่นๆ ล้วนเป็นปัจจัยเข้ามาเสริม เมื่อมีทิศทางการเรียนการสอนแบบนี้ ทำให้กระบวนการทั้งหมดกลายเป็นปัจจัยเพื่อเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนทั้งหมด

ที่สำคัญมากไปกว่านั้นก็คือ การเรียนการสอนของที่นี่กลายเป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ นั่นหมายความว่า โรงเรียนจะเป็นสถานที่ในการบ่ม

เพาะคน ด้วยการสร้างโอกาสให้นักเรียนแสวงหาการเรียนรู้ของตัวเองอย่างเต็มที่

น้องเฟิร์น ศิษย์เก่าของที่นี่เล่าให้ฟังว่า **“โรงเรียนที่นี่สอนให้เรา รู้จักตัวเอง เราได้ไปเรียนรู้ในสถานที่ต่าง ๆ เยอะมาก การรู้จักตัวเองเป็นเรื่องสำคัญมาก”** กระบวนการเรียนรู้ของที่นี่จึงไม่หยุดอยู่แค่ภายในโรงเรียน แต่จะเชื่อมโยงกับการเรียนรู้ข้างนอก ผ่านกิจกรรมต่างๆ ที่หน่วยงานภายนอกจัดขึ้น รวมทั้งกิจกรรมที่กลุ่มเยาวชนชมนัดค้นขึ้นมาเอง

ด้วยองค์ประกอบทั้งหมด ทำให้โรงเรียนที่นี่กลายเป็นห้องเรียนที่ยิ่งใหญ่สำหรับการบ่มเพาะให้เยาวชนกลายเป็นคนที่เต็มคน... เราสนิทสนมกันได้ถื่นอาคารเรียนท่ามกลางรอยยิ้มตลอดเวลาของ ผอ.ประพงษ์ ชูตรัง

กล่าวกันว่า **การเรียนรู้ตลอดชีวิต** เป็นกุญแจสำคัญเปิดเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 นั้นประกอบด้วย 4 ฐานหลักๆ ของการศึกษา ได้แก่ **การเรียนรู้** หมายถึง การรวมควมรู้สามัญอย่างกว้างๆ เข้าด้วยกัน โดยให้มีความเป็นไปได้ที่จะมีการศึกษาลงลึกในบางวิชาที่เลือกไว้ ซึ่งภูมิหลังกว้างๆ เช่นนี้ จะเป็นใบเบิกทางนำไปสู่การศึกษาตลอดชีวิต ช่วยวางรากฐานที่มั่นคงสำหรับคนมีจิตใจชอบแสวงหาความรู้ตลอดเวลา **การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้จริง** เป็นการเรียนรู้ในลักษณะที่จะช่วยสร้างความสามารถให้มนุษย์ดำรงชีพ อยู่ในสถานการณ์ต่างๆ ได้ ซึ่งความสามารถและทักษะดังกล่าว สามารถสร้างให้เกิดขึ้นได้ ถ้าผู้เรียนรู้ได้มีโอกาสได้ทดลอง และพัฒนาความสามารถของตนโดยมีส่วนร่วมในโครงการประสบการณ์งานอาชีพ หรืองานทางสังคมอย่างจริงจัง **การเรียนรู้เพื่อชีวิต** โลกในศตวรรษที่ 21 ทุกคนจำเป็นต้องมีความคิดเป็นอิสระและรู้จักตัดสินใจ ประกอบกับมีความรู้สึกรับผิดชอบโดยส่วนตัวอย่างแรงกล้าต่อการที่จะบรรลุเป้าหมายร่วมกันกับผู้อื่น **การเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน** โดยพัฒนาความเข้าใจในผู้อื่นทั้งแง่ประวัติศาสตร์ ธรรมเนียมประเพณี และค่านิยมทางจิตใจ ซึ่งจะเป็นพื้นฐานสำหรับการรังสรรค์จิตวิญญาณใหม่ ที่ตระหนักสำนึกถึงการต้องพึ่งพาอาศัยกัน

เมื่อครูที่โพธิ์ทองลูกขึ้นมาปฏิบัติตัวเอง

ปัจจัยใหญ่คือครูปฏิบัติตัวเองแล้ว

ที่ผ่านมา ครูยังเน้นการสอน มากกว่าการเรียนรู้ การสอนมีลักษณะเป็นการบอกจุดให้นักเรียนท่องจำ นักเรียนจึงเรียนรู้ได้อย่างไม่มีคุณภาพ...

ครูพันธุ์ใหม่ทั้งหลายจึงเริ่มปฏิบัติใหม่ ด้วยการลดบทบาทการเป็นผู้บอกของครู มาเน้นให้นักเรียนเรียนรู้ หัดอ่านหนังสือ ค้นคว้าวิจัย ทำแบบฝึกหัด ฝึกภาคปฏิบัติเพิ่มมากขึ้น และเปลี่ยนวิธีการเรียนการสอนจากการเรียนเป็นรายวิชาแบบแยกส่วน เน้นเนื้อหา วัดแต่เพียงให้นักเรียนว่าท่องจำอะไรได้บ้าง มาเป็นการเรียนวิชาแบบองค์รวม ให้นักเรียนเชื่อมโยงความรู้เข้าด้วยกัน และคิดเป็นระบบ มีความรู้ความสามารถหรือศักยภาพที่จะทำอะไรได้เพิ่มขึ้น

การปฏิบัติการเรียนรู้ของครู จะช่วยทำให้เด็กมีความเครียดมีความทุกข์ในการเรียนลดลง มีความสุข ความพอใจ ในการเรียนรู้มากขึ้น

ปัจจัยที่สำคัญที่สุดสำหรับการขับเคลื่อนให้โรงเรียนวัดโพธิ์ทอง กลายเป็นโรงเรียนที่มีชีวิตคือ ครูที่นี้ปฏิบัติตัวเองแล้ว โดยเฉพาะผู้อำนวยการโรงเรียนปฏิบัติให้เห็นเป็นตัวอย่าง ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่สำคัญที่สุดนั่นคือ **“อยู่ให้เห็น ทำให้เป็นตัวอย่าง”** ครูที่นี้ปฏิบัติตัวเองอย่างน้อย 2 เงื่อนไขหลักคือ

1. ทำให้ตัวเองเป็นครูที่สอนศิษย์ด้วยความรักและทุ่มเทให้นักเรียนเติบโตเป็นคนที่มีความคุณภาพ

2. ในกระบวนการเรียนการสอน ได้หลักสูตรที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตเข้าไปด้วย ทำให้ในเวลาเรียนไม่ได้มีเฉพาะความรู้ในตำราเท่านั้น แต่เป็นการสอนที่สอดคล้องกับชีวิตจริง เมื่อมีปัจจัยทั้งสองประการเป็นสิ่งเอื้อ ทำให้กระบวนการเรียนการสอนที่นี้เป็นไปโดยธรรมชาติ โดยเน้นความสุขของผู้เรียน

เมื่อครูมีความสุขในกระบวนการเรียนการสอนจึงสามารถทำให้ชีวิตการเรียนที่นี้เป็นชีวิตการเรียนที่มีความสุข เพราะว่าครูปฏิบัติตัวเองแล้ว... ความจริงในระบบการศึกษาโดยเฉพาะโรงเรียนระดับประถม ครูจะมีความสำคัญมากต่อกระบวนการเรียนการสอน ที่จะทำให้นักเรียนกลายเป็นคนดีและมีความสามารถ ครูเป็นอย่างไรก็มีแนวโน้มจะส่งผลให้นักเรียนเป็นเช่นนั้นด้วย

ครูที่เขาปฏิบัติตัวเองอย่างไร

การปฏิบัติตัวเองของครู ดูแบบอย่างจาก ผอ.

การปฏิบัติครู ต้องเสริมพลังให้ครูเกิดศรัทธา กำลังใจ และยกย่องครูให้ยิ่งใหญ่ ให้ครูปฏิบัติเปลี่ยนแปลงตนเอง และก้าวข้ามผ่านปัญหาต่างๆ มาให้ได้ เช่น มีภาระงานมาก, ค่าตอบแทนน้อย, ขาดเสรีภาพทางวิชาการ เพราะต้องสอนตามหลักสูตรตามตำราที่วางกฎระเบียบ ฯลฯ จึงต้องปฏิบัติความคิดความเข้าใจของครูให้เปลี่ยนมุมมองต่อผู้เรียนและปฏิบัติกระบวนการเรียนการสอน เลิกสอนแบบท่องจำและวัดผลแบบวัดความจำ ให้ครูเปลี่ยนมาเป็นผู้คอยช่วยเหลือชี้แนะ ให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง พัฒนาศักยภาพของตนเองได้มากขึ้น

ครูที่มีมืออยู่ด้วยกันทั้งหมด 10 คน เป็นครูผู้หญิง 9 คนและผู้ชาย 1 คน ไม่มีนักการภารโรง เพราะฉะนั้นภาระของภารโรงจึงตกเป็นของครูผู้ชายคนนั้น ซึ่งเมื่อทราบว่าคุณคนนั้นคือ ผอ.โรงเรียนนั่นเอง ทำให้รู้สึกว่าคุณคนนี้ทุ่มเทเพื่อการพัฒนาโรงเรียนและพัฒนานักเรียนด้วยชีวิตทั้งหมดที่มีอยู่ ที่มีนักเรียน 160 คน เป็นโรงเรียนระดับชั้นประถม ผอ. บอกว่าครูที่นี้แบ่งเป็น 2 พวกคือ กลุ่มแรกคือครูทั้ง 8 คน กลุ่มที่สองคือผอ.เอง หากถามว่าคุณครูที่นี้ปฏิบัติตัวเองอย่างไร จากการสังเกตจะพบว่า ครูที่นี้ทุ่มเทให้กับการเรียนการสอนค่อนข้างมากเมื่อเทียบกับครูในโรงเรียนทั่วไป ครูจะช่วยกันสอน และในการสอนก็ไม่ได้สอนเฉพาะวิชาการ แต่สอนวิชาชีวิตให้กับนักเรียนด้วย

ครูที่จะประพฤติเป็นแบบอย่างให้กับนักเรียนได้เห็นโดยการทำให้เป็นตัวอย่างเริ่มจากท่าน ผอ.ด้วยการใช้ชีวิตแบบพอเพียง

“ผมอยู่ที่นี้มานานแล้ว นอนที่นี้ทำงานที่นี้ตลอด 24 ชั่วโมง ผมอาจเป็น ผอ.ที่ทำงานมากที่สุดในประเทศไทย เพราะทำงานตลอด ๒๔ ชั่วโมงเป็นทุกอย่างจากภารโรงถึงผู้บริหาร เสื้อผ้าของผมซักเองและแขวนอยู่หน้าห้องน้ำไม่ได้เก็บไว้ เพราะอยากให้เห็นว่าเราไม่ได้สร้างภาพ ทุกอย่างสามารถเป็นการเรียนรู้กับเด็กได้หมด ถ้าเราจะสอนเด็กเรื่องความพอเพียงเราก็ต้องทำให้เห็นก่อน...

...ผมไม่เสียดายกับการใช้เงินเดือนเกือบทั้งหมดที่มี ในการสร้างโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้และเติบโต เพราะเรามีงบประมาณไม่มาก จึงต้องใช้เงินของตัวเองในการสร้างโอกาสให้เด็ก เพราะเขาไม่มีโอกาสเหมือนกับเราตอนเด็ก ๆ เพราะฉะนั้นครูต้องเป็นผู้ที่สร้างโอกาสให้กับเขา”

ผู้อำนวยการโรงเรียนที่นี้มีการปฏิบัติตัวเองที่น่าชื่นชม จนแทบไม่เชื่อว่าจะมีครูที่ทุ่มเทขนาดนี้ อย่างแรก ผอ.ใช้ชีวิตที่โรงเรียนตลอด 24 ชั่วโมง ทำ

หน้าที่เกือบทุกหน้าที่ที่จะทำได้ ตั้งแต่ภารโรงจนถึงผู้บริหาร เพราะที่นี่ไม่มี ภารโรง ผอ. ต้องทำหน้าที่แทนเพราะว่าเป็นครูผู้ชายคนเดียว แต่ไม่เป็น ปัญหาเพราะ ผอ. ใช้ที่นี่เป็นบ้าน นอนที่โรงเรียน พัฒนาโรงเรียน เหมือนบ้าน ของตัวเอง ประการต่อมาใช้ชีวิตแบบพอเพียง กินร่วมกับนักเรียน มี รถจักรยานยนต์เก่าๆแค่คันเดียว ไม่ซื้อรถยนต์ เอาเงินและเวลาไปทุ่มเทกับ การพัฒนานักเรียน

ด้วยการเอาจริงเอาจังของผู้อำนวยการโรงเรียน ทำให้ครูผู้สอนอีก 9 คน พยายามดำเนินตามด้วยการตั้งใจสอน และทำให้กระบวนการเรียนการสอนเป็นการฝึกให้เด็กรู้จักคิด ผ่านแนวคิดคุณธรรมและเศรษฐกิจพอเพียง และเป็นผู้ปฏิบัติตัวให้นักเรียนเห็นถึงความพอเพียงด้วย

ประการต่อมาก็คือ รูปแบบการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้นักเรียนเป็นคนดี โดยที่ครูได้ออกแบบให้เป็นการสอนในลักษณะของการบูรณาการ กล่าวคือ มีการเรียนการสอนทั้งวิชาสามัญและวิชาที่เกี่ยวกับชีวิตจริง โดยเฉพาะเรื่องคุณธรรมและเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งยึดถือเป็นเรื่องสำคัญ สำหรับโรงเรียนวัดโพธิ์ทอง

ผอ.จะใช้เวลาทุกช่วงที่มีโอกาสในการสอนนักเรียนที่นี่ แต่เป็นการ สอนวิชาชีวิต สอนด้วยความรักและหวังดี เพื่อให้เขารู้จักกับชีวิตให้มากขึ้น

ผอ.เล่าให้ฟังว่า นักเรียนที่นี่เน้นการเป็นคนดีไม่เน้นมากสำหรับการ เป็นคนเก่ง ของจริงคือการปฏิบัติ ส่วนตำราเป็นเพียงตัวหนังสือเท่านั้น เพราะฉะนั้นผมจะไม่เครียดกับการที่เด็กได้เกรดไม่สูง แต่จะต้องพัฒนาให้เขา เป็นคนดี จึงสอนเขาตลอดเวลาในการปฏิบัติตัว ทำให้ ผอ.กับเด็กสนิทกัน เพราะเราจะช่วยเขาเกือบทุกเรื่อง แม้ว่าจะจบไปแล้วเขายังระลึกถึงและกลับมา ทำกิจกรรมกันต่อร่วมกับน้องๆ

ผอ.โรงเรียนวัดโพธิ์ทอง นับเป็นครูต้นแบบของการปฏิบัติตัวเองของครูในโรงเรียน เป็นผู้ที่มีผลปฏิบัติงานดี ประสบความสำเร็จในการบริหารโรงเรียน และสนับสนุนครูในการจัดกระบวนการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และเรียนรู้อย่างมีความสุข เพื่อให้ลูกศิษย์ถึงพร้อมด้วยสุขภาพอนามัย สติปัญญา อารมณ์ สังคม บุคลิกภาพ และคุณธรรม อันเป็นพื้นฐานที่มีความสำคัญในการดำเนินชีวิต โดยเน้นให้ครูจะต้องมีความรู้ ความรัก ความเป็นกัลยาณมิตร เป็นผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ และใช้ความรู้ความสามารถเพื่อช่วยเหลือนักเรียน รวมทั้งเพื่อนครูด้วยกันและชุมชน ด้วยการแสดงฝีมือให้เป็นประจักษ์อย่างต่อเนื่อง

ใครต่อใครดูตัวใครในวันนี้
 ไร้อยู่อยู่ที่เรียกว่าครูอาจารย์
 ครูคือผู้นำทางความดี
 ใ้รู้ทุกปรัชญากริพากเพียร

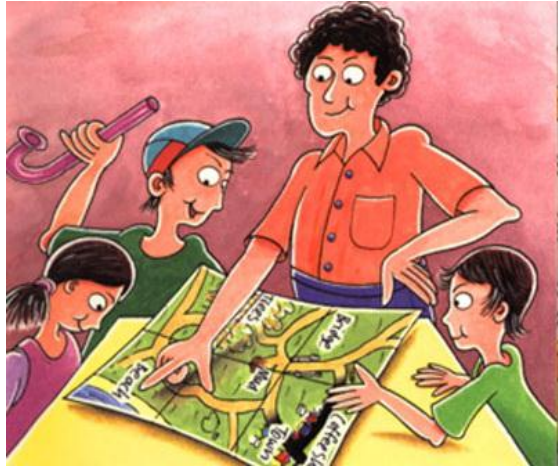
ไ้ช่วยที่บริหารมหาด
 ไร้อยู่บนสวนนาในโรงเรียน
 ใ้รู้กริพิพัฒน์ดีอ่านเขียน
 ใ้รู้เปลี่ยนแปลงสู่สร้างงาน

ครูคือผู้ยกระดับวิญญาณมนุษย์
 ครูคือผู้สั่งสมอุดมการณ์
 ครูจึงเป็นนักสร้างฟ้าใหญ่ยิ่ง
 สร้างตนให้เป็นตัวของตัวเอง

ปณิธานเพื่อมวลชนไร้ตนเอง
 สร้างตนจริง สร้างตนกล้า สร้างตนเก่ง
 ขอมอบพลงนี้มาบูชาครู

แนวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

เปิดความคิดเต็มความรู้เด็กโพธิ์ทองสู่โลกกว้าง

เพราะโลกกว้างจึงถ่างทางให้นักเรียนรู้โลกข้างนอก

การศึกษาในระบบโรงเรียนจะต้องไม่สิ้นสุดเพียงเมื่ออยู่ในโรงเรียน แต่จะต้องจัดให้เด็กได้ศึกษาเรียนรู้ตลอดชีวิต จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เด็กในลักษณะของการบูรณาการ สอดคล้องกับวิถีชีวิตและประสบการณ์ของเขา เพื่อเสริมทักษะ ความรู้ และพัฒนาคุณภาพของเขา โดยถือการทำงานหรือชีวิตเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้

เพราะฉะนั้น จะต้องพัฒนาให้มีเครื่องมือที่จะเรียนรู้สามารถใช้แหล่งวิทยากร วิทยากรที่มี เรียนรู้จากสิ่งรอบตัว ศึกษา หาความรู้จากแหล่งต่างๆ อาทิ ห้องสมุด วิทยุ โทรทัศน์ พิพิธภัณฑฯ ฯลฯ ให้เด็กมีแรงจูงใจที่จะคิดศึกษาหาความรู้ไปตลอดชีวิต

การเรียนอย่างหนึ่งซึ่งครูที่โรงเรียนวัดโพธิ์ทองทุ่มเทให้กับนักเรียน คือการแสวงหาโอกาสให้กับนักเรียนได้ไปเรียนนอกรั้วโรงเรียน ซึ่งจะมีส่วนสำคัญในการช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ในสิ่งที่ไม่เคยรู้ และฝึกฝนการทำงานร่วมกับเพื่อนๆ และหน่วยงานข้างนอก ซึ่งกระบวนการในลักษณะเช่นนี้จัดขึ้นเป็นประจำทุกเดือน ในสถานที่และรูปแบบการเรียนรู้อันแตกต่างกัน ด้วยกระบวนการดังกล่าวนี้ทำให้เด็กที่นี้ค่อนข้างได้เรียนรู้โลกกว้าง แม้ว่าจะเป็นโรงเรียนเล็กๆในชนบทก็ตาม

การเรียนนอกรั้วโรงเรียนถูกออกแบบให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งครูได้ทุ่มเทค่อนข้างมาก โดยเฉพาะผู้อำนวยการโรงเรียนที่ทุ่มเทมากกับการสร้างโอกาสให้กับนักเรียน ท่านบอกให้ฟังว่า “ครูคือผู้ที่สร้างโอกาสให้กับเด็กในสมัยที่ผมเป็นเด็กถือว่าเราไม่มีโอกาสที่จะไปเรียนรู้สิ่งอื่นๆ เมื่อเรามาเป็นครูทำให้ต้องสร้างโอกาสเหล่านี้ให้กับนักเรียนของเรา จึงไม่เสียดายกับการทุ่มเทเวลาและเงินทองสำหรับการเสริมให้เขาได้มีโอกาสเรียนรู้”

การไปเรียนนอกรั้วโรงเรียนของนักเรียนที่นี้ไม่เคยลืมหูลืมตา นั่นคือ “จิตอาสา” เด็กที่นี้จะรู้จักคำนี้และพกติดตัวอยู่เสมอ เมื่อมีกิจกรรมการเรียนรู้นอกรั้วโรงเรียน ไม่ว่าจะกิจกรรมเหล่านั้นจะเป็นไปในรูปแบบไหน เด็กที่นี้จะฝึกกิจกรรมจิตอาสาไปด้วยเสมอ เช่น เวลาไปห้องสมุดในสถานที่อื่นๆ ก็จะช่วยจัดหนังสือด้วย และสิ่งที่ทำเป็นประจำไม่ว่าเวลาไหนก็คือ การยกมือไหว้กล่าวคำขอบคุณเวลาซื้อของ และสวดมนต์ก่อนกินข้าวทุกครั้ง

โดยน้องๆ เล่าให้ฟังเพิ่มเติมว่า “เมื่อซื้อข้าวมาพร้อมกันแล้ว ก็จะสวดมนต์ก่อนกินข้าว คนที่อยู่ร่วมในสถานที่นั้นก็จะรู้สึกตื่นเต้นและแปลกใจกับกิจกรรมที่นักเรียนกำลังทำ บางครั้งผู้สื่อข่าวถึงกับมาขอถ่ายรูปและบ่อยครั้งที่แม่ค้ามักจะลดค่าอาหารหรือเติมให้เพิ่มเนื่องจากประทับใจในการยกมือไหว้และแสดงคำว่าขอบคุณ”

สิ่งเหล่านี้จะถูกฝึกจนกลายเป็นนิสัยประจำตัว

สำหรับกิจกรรมนอกโรงเรียนที่เด็กที่นี้นิยมทำ แบ่งเป็น 2 กิจกรรมหลัก คือ กิจกรรมจิตอาสา ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ตั้งใจไปบำเพ็ญประโยชน์ในสถานที่ต่างๆ และกิจกรรมเรียนรู้ซึ่งเป็นการเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นตามสถานที่ต่างๆ เด็กที่นี้จึงมีโอกาที่จะเรียนรู้กับกิจกรรมมากมาย ไม่เฉพาะในพื้นทีเท่านั้น แต่ยังรวมถึงต่างจังหวัดและกรุงเทพด้วย

กิจกรรมซึ่งจัดเป็นประจำใช้บของ ผอ.ซึ่งเป็นเงินส่วนตัว เงินเดือนของ ผอ.จึงไม่เคยเหลือเลย เมื่อได้เงินมาจะใช้สำหรับการเรียนรู้ของเด็กหมด ผอ.ที่นี้จึงใช้เงินเดือนต่อเดือน แต่ที่นี้คือความสุขของ ผอ. เพราะได้เห็นเด็กเติบโตขึ้นทุกวัน พร้อมๆ กับการเติบโตทางด้านในนั้นคือ **“การรู้จักตัวเอง”**

การเปิดโลกกว้างให้เด็กได้เรียนรู้ ด้วยมุ่งหวังพัฒนาเขาทั้งความรู้ ทักษะ และประสบการณ์อย่างเพียงพอต่อการดำรงการปรับตัวให้เผชิญกับสภาวะการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และซับซ้อนของโลก ของสถานการณ์ด้านสังคม สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสารที่ไร้พรมแดนจากวิทยาการที่มีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม อาชีพการงาน ความแปรผันทางเศรษฐกิจ และการเมือง...

ดังนั้น หากเด็ก ๆ ของเราในทุกวันนี้ ได้มีการศึกษาเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา ตลอดชีวิต จากสิ่งต่างๆ รอบตัว เขาจะมีการเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่เข้มแข็ง สามารถเผชิญปัญหาต่างๆ ได้ ปรับตัวแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็ว และรู้เท่าทันโลก

ความสุขของเด็กในโรงเรียนเล็ก ๆ

นี่คือความสุขของเด็กในโรงเรียนเล็ก ๆ ที่ชื่อวัดโพธิ์ทอง

การเรียนรู้อย่างมีความสุข มีแนวคิดพื้นฐานที่จะต้องสร้างความรักและความศรัทธาให้กับนักเรียน เพราะศรัทธาเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ที่ดีที่สุด การเรียนรู้ที่ดีเกิดจากการได้สัมผัส และสัมผัสกับของจริง และธรรมชาติแวดล้อม เป็นการเรียนรู้ตามสภาพจริง นอกจากนี้ การเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้ตนเอง และบุคคลรอบข้าง ยังช่วยให้เขาปรับตัวได้อย่างเหมาะสมกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว... กล่าวกันว่า การที่สมองจะเลือกเก็บข้อมูลไว้เป็นความจำก็ขึ้นอยู่กับอารมณ์ เพราะเป็นตัวทำให้สมองหลังสารเคมี ฉะนั้นเรื่องราวที่กระทบความรู้สึกมากโดยเฉพาะถ้ามีความสุข จะยิ่งจดจำได้นาน หรือเรื่องราวที่เราสนใจเราจะจำได้ดีกว่าเรื่องที่ทำให้เราเบื่อหน่าย ซึ่งถ้าจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีความสุข มีความสนุก ประทับใจผู้เรียน มีเรื่องอารมณ์ (ด้านบวก) เข้ามาเกี่ยวข้อง เน้นการลงมือกระทำ จะทำให้ผู้เรียนจำ

ได้และสนุกที่จะได้เรียนรู้ หรือผู้เรียนมีความคิดในทางบวกต่อสิ่งที่กำลังเรียนรู้ จะทำให้ผู้เรียนจำได้ และสนุกที่จะได้เรียนรู้มากขึ้นนั่นเอง

สิ่งที่สำคัญก็คือว่านักเรียนที่โรงเรียนวัดโพธิ์ทองล้วนเป็นผู้ที่มีความสุขในการเรียน เพราะว่าครูสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ให้แก่เด็กๆ ได้อย่างมีความสุข ครูทุ่มเทให้การเรียนการสอนและเป็นกันเองกับนักเรียน และที่สำคัญการมาเรียนที่นี่ได้รับโอกาสให้เรียนรู้สิ่งต่างๆ มากมาย ด้วยการทุ่มเทของครู โดยเฉพาะผู้อำนวยการโรงเรียนซึ่งเป็นคนที่ทุ่มเทมาก

น้องอาร์ เล่าให้ฟังว่า “แม้ว่าเราจะไปเรียนที่อื่นแล้วแต่อยู่ที่โรงเรียนใหม่ก็ไม่เหมือนเดิม ที่ไหนครูจะสอนเราเฉพาะเรื่องเรียน สอนเสร็จแล้วก็ออกจากห้องโดยไม่สนใจเรามาก ไม่เหมือนกับอยู่ที่นี้เราจะรู้สึกถึงความอบอุ่น ครูเป็นกันเองเราจึงรู้สึกว่าอยากกลับมาทำกิจกรรมที่นี่อีก และมักจะกลับมารวมตัวกันเสมอเพื่อทำกิจกรรม”

นักเรียนที่นี่ค่อนข้างมีความประพฤติที่น่ารักมาก โดยเฉพาะมีการปฏิบัติสวดมนต์เป็นกิจวัตรประจำวันทั้ง ๓ เวลา มีกิริยามารยาทที่เรียบร้อย ทั้งนี้เพราะว่าพวกเขามีครูและกระบวนการเรียนรู้ที่ดี ซึ่งกล่อมเกลามาให้พวกเขาเติบโตทั้งการเรียนและการเติบโตของจิตใจ

สำหรับนักเรียนโรงเรียนวัดโพธิ์ทอง โรงเรียนคือบ้านหลังที่สองที่พวกเขาจะต้องแวะเวียนมาทำกิจกรรมบ่อยครั้งบาง เดือนทำกิจกรรมกันเกือบทุกวันหยุด ในวันที่โรงเรียนเปิด ตอนเย็นหลังจากเลิกเรียนแล้ว ก็แวะเวียนมายังโรงเรียน ช่วย ผอ.ทำงานในโรงเรียนและทำกิจกรรมต่างๆ ตามวาระ การเรียนรู้ของเด็กที่นี่จึงเกิดขึ้นตลอดเวลาท่ามกลางการเรียนรู้ที่ไม่รู้จบ

“จุดประสงค์ของการศึกษา คือ การแทนที่ความติดที่ว่างเปล่าด้วยความติดที่ปิดกั้น”

มิลดอลัม พอร์นัส (นักธุรกิจ)

ทำไมพวกเขาจึงกลับมาทำกิจกรรมที่โรงเรียนเดิม

ความสัมพันธ์ บวร สายสัมพันธ์การเรียนรู้ที่ รร.วัดโพธิ์ทอง

น้อง ๆ ที่จบการศึกษาจากโรงเรียนวัดโพธิ์ทอง แม้จะจบการศึกษาจากที่นี่ไปนานแล้วก็ตาม แต่เขาก็กลับมาช่วยกิจกรรมของโรงเรียนเสมอเมื่อมีโอกาส ซึ่งน้อยคนนักที่จะกลับมาช่วยเหลือโรงเรียนของตนเองอย่างพวกเขา

น้องไก่ เฟิร์น ต้น น้อง อาร์ ฟ้า และแต้ม เขาทำอะไรกันบ้าง และโรงเรียนแห่งนี้ให้อะไรแก่เขาบ้าง

ทั้งหมดอยู่ในชุมชนเดียวกัน ดังนั้นจึงง่ายต่อการนัดหมายให้มาพบกันเมื่อมีงานการ หรือแม้จะไม่มีงานแต่ก็ได้มาพบปะสังสรรค์ พูดคุยกัน ตามสารทุกข์สุขดิบ ด้วยความริเริ่มของผู้อำนวยการโรงเรียน กลุ่มนี้เริ่มจากการเลี้ยงรุ่นก่อน จากนั้นจึงสร้างสรรค์กิจกรรมอื่นๆ ตามมา เช่น เป็นพี่เลี้ยงในค่ายนักเรียน คอยดูแลรุ่นน้อง

เมื่อสมัยที่น้องๆ เรียนที่โรงเรียน
นี้ เขาได้รับประสบการณ์พิเศษอะไรบ้าง
อาร์บอกกับเราว่า มีทั้งการนำนักเรียนไป
เรียนรู้ตามศูนย์การเรียนรู้ต่างๆ และนำ
ศูนย์การเรียนรู้ วิทยากรให้ความรู้ถึง
โรงเรียน มีครูชาวต่างประเทศมาสอน
ภาษาอังกฤษให้ ดนตรีไทย **ทำให้เด็ก ๆ**

**ได้พัฒนาทักษะต่าง ๆ อย่างรอบด้าน โดยไม่ติดว่าการเรียนรู้ต้องอยู่ใน
ห้องเรียน เป็นการเปิดโลกกว้างให้กับพวกเขา**

นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมด้านต่างๆ เช่น วงดนตรีลูกทุ่งของโรงเรียน
ดนตรีไทย ให้เด็กฝึกการกล้าแสดงออก การรณรงค์ปลูกต้นไม้ในชุมชน

**“โรงเรียนนี้มีความผูกพันกับพวกเราเยอะ โรงเรียนให้เรา
มาก ทำให้เรากล้าแสดงออก รู้จักการแสวงหาความรู้ ทำให้
เราค้นพบในสิ่งที่เราถนัด สิ่งที่เราชอบ”**

เฟิร์น มีความสามารถพิเศษทางด้านการเล่นบทกวี ได้รับ
รางวัลจากการประกวดระดับประเทศมาแล้ว

ตั้ม ชอบร้องเพลง เป็นนักร้องประจำวงลูกทุ่งของโรงเรียน

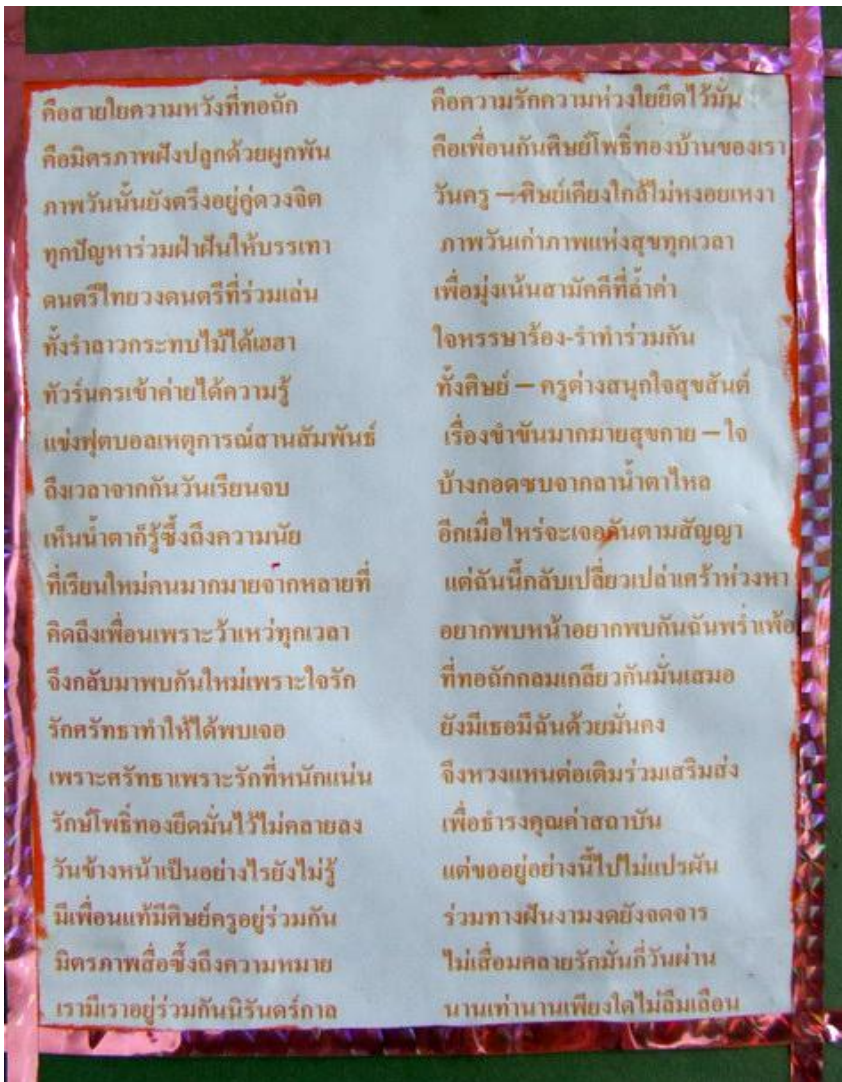
น้อง เช่นเดียวกับเฟิร์น

อาร์ รักในการพูด ปัจจุบันเป็นนักจัดรายการเสียงตามสาย
ของโรงเรียน ให้ความรู้เกี่ยวกับการศึกษา เด็ก เป็นพิธีกร คุ่มเครื่อง
เสียง

ฟ้า ความสามารถพิเศษ คือ รำไทย แต่ในปัจจุบันไม่ค่อยได้ใช้
แต่ตั้ม มีความสามารถทางด้านดนตรี แล้วก็มาช่วยสอนให้กับน้องๆ นอกจากนี้
แต่ตั้มยังช่วยงานผู้อำนวยการเท่าที่จะช่วยได้

“โรงเรียนนี้เขาจะคอยจำจี้จี้ไซ้ ดูแลเป็นรายบุคคล คนนี้มีความสามารถด้านไหน อาจารย์จะคอยแนะ ผู้อำนวยการจะสอนเรื่องการอยู่ร่วมกัน การใช้ชีวิต คุณธรรม เน้นให้เราเป็นคนดี อยู่ในสังคมได้ สอนให้เราเป็นผู้นำที่ดี แต่โรงเรียนที่เรียนอยู่ในปัจจุบันนี้จะไม่”

ดังนั้น สิ่งที่ดีในตัวเด็ก ๆ ออกไปก็คือ ความเป็นผู้นำ มีจิตอาสา อยากช่วย อยากทำ กล้าแสดงออก ทักษะในการดำเนินชีวิต มีสิ่งหนึ่งที่บอกเราให้รู้ว่า **ผู้อำนวยการของโรงเรียนนี้ เป็นผู้จุดประกายความคิด สร้างเสริมพฤติกรรมด้านดีให้กับเด็ก ๆ โดยใช้ตัวเองเป็นแบบอย่าง** เมื่อผู้อำนวยการมาดำรงตำแหน่งที่นี้ ท่านยกเลิกการทำเวร แต่จะเก็บกวาดเอง เมื่อเด็ก ๆ เห็นก็จะเริ่มมาลงมือช่วย เมื่อเด็ก ๆ เริ่มออกนอกกรอบ ท่านจะไม่ลงโทษ แต่จะให้ข้อคิด ให้เด็กคิดเอง ส่งเสริมให้เด็กทำในสิ่งที่ตนเองถนัด มีความเข้าใจเด็ก มีความเสียสละ น้อย ๆ บอกกับเราว่า

“มาช่วยผู้อำนวยการทำงาน สงสารท่านว่าท่านเหนื่อยอยู่คนเดียว โรงเรียนไม่มีการโรง ตอนงานตลาดนัดคุณธรรมที่เพิ่งจัดไป ดีหนึ่ง ดีสองท่านก็ยังไม่ได้นอน ต้องมาจัดโต๊ะ จัดเก้าอี้ เตรียมงาน ท่านไม่เหมือนกับ ผอ.ที่อื่น เช่น การดูแลนักเรียน อาหารกลางวันให้ได้รับประทานกันทุกคน ตอนเช้าตอนเย็น แก่ก็มากกว่าดชะยะ ท่านมีความทุ่มเท ไปทัศนศึกษาข้างนอก เราไม่ต้องเสียเงิน เงินเดือนท่าน ท่านก็นำมาให้กับโรงเรียน เป็นครูที่เป็นครูจริงๆ”

สิ่งที่เด็ก ๆ จำได้แม่นๆเกี่ยวกับท่านก็คือ คำพูดที่ว่า **“ลูกศิษย์ของ ผมไม่ต้องเรียนเก่ง แต่ขอให้เป็นคนเก่งและเป็นคนดี”**

สิ่งที่น้อง ๆ หวังให้โรงเรียนเป็นในอนาคตต่อไป คือ อยากเห็นโรงเรียนมีการทำกิจกรรมต่างๆ เหมือนเดิม มีคนมาช่วยผู้อำนวยการพัฒนา รุ่่น้อง ให้คนในโรงเรียนมีความรัก ความสามัคคีกันมากขึ้น

จะเห็นว่า เป็นปรากฏการณ์ไม่บ่อยนักที่เราจะพบเห็นเด็กที่จบจากโรงเรียนประถมไปแล้ว ยังกลับมาทำกิจกรรมกับโรงเรียนอย่างต่อเนื่องทั้งๆ ที่โรงเรียนใหม่ที่ไปเรียนก็มีกิจกรรมให้ทำเช่นกัน การแสดงออกของเด็กที่นี้จึง

เป็นการบ่งบอกให้เห็นถึงความรักและความผูกพันกับโรงเรียนชั้นประถมของพวกเขา

โดยเฉพาะกับผู้อำนวยการโรงเรียนที่เด็ก ๆ จะสนิทเป็นพิเศษ เนื่องจากท่านเป็นผู้ใหญ่ใจดี เสียสละเพื่อเด็กมาตลอด ความผูกพันที่ทำกิจกรรมร่วมกันทำให้เด็กที่นี้ยังระลึกถึงครูและผู้อำนวยการที่นี้เสมอ เพราะฉะนั้นเมื่อมีโอกาสก็จะเข้ามาเยี่ยมเยียนและทำกิจกรรมต่างๆเสมอ ความผูกพันระหว่างนักเรียนและโรงเรียนที่นี้ไม่ได้เกิดขึ้นเพราะการทำงานร่วมกันเท่านั้น แต่ว่าเกิดจากความผูกพันด้านความรู้สึกที่ผู้อำนวยการโรงเรียนทุ่มเทกับการจัดกระบวนการให้กับนักเรียน แม้กระทั่งเงินเดือนของตัวเองก็ใช้สำหรับการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับนักเรียนจนหมด และอยู่ร่วมกับเด็กตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นการทำกิจกรรมในโรงเรียนหรือนอกโรงเรียน

นอกจากนี้แล้วความสัมพันธ์กับชุมชนซึ่งเป็นผู้ปกครองของนักเรียน ผู้อำนวยการก็มีความสนิทสนมและให้การช่วยเหลือ ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจึงเป็นไปอย่างดียิ่ง เพราะฉะนั้นเมื่อถึงช่วงเวลาที่จะต้องพาเด็กไปเรียนนอกระบบโรงเรียนจึงได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่ และผู้ปกครองก็ไว้วางใจให้ทำกิจกรรมร่วมโรงเรียน

ในการปฏิบัติหรือออกแบบกิจกรรมการพัฒนานักเรียนจึงมีผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมด้วย และในการจัดกิจกรรมหลายครั้งเป็นการออกแบบให้ผู้ปกครองเป็นส่วนหนึ่งของการทำกิจกรรม ทำให้ผู้ปกครองเกิดการเรียนรู้ที่สำคัญว่าโรงเรียนมีความจริงจังในการจัดการเรียนการสอน และที่สำคัญไปกว่านั้น คือการลงไปเยี่ยมบ้านและรู้จักกับผู้ปกครองของนักเรียนอย่างทั่วถึง และให้การช่วยเหลือบุตรหลานอย่างจริงจังและจริงจังตลอดเวลา นับสิบปีที่ผู้อำนวยการมาอยู่ที่นี้ ความสัมพันธ์ทั้ง 3 ฝ่ายคือบ้าน โรงเรียนและวัด กลายเป็นกระบวนการสร้างการเรียนรู้ที่สำคัญยิ่งของโรงเรียนวัดโพธิ์ทอง

โรงเรียนวัดโพธิ์ทอง

แหล่งมั่วสุมทางปัญญาแสวงหาการเรียนรู้

เด็กจากไหนก็ไม่รู้...

แต่มามั่วสุมทางปัญญาแสวงหาการเรียนรู้กันที่นี่

ที่โรงเรียนวัดโพธิ์... ห้องเรียนไม่มีรั้ว ความรู้ไม่มีกำแพง เพราะเชื่อว่า
ความรู้มีอยู่ทั่วไป ทุกหนทุกแห่ง ทุกๆ ที่สามารถเรียนรู้ได้ ไม่ว่าจะใต้โคน
ต้นไม้หรือทุ่งนา ไม่ว่าในเมืองหรือชนบท ดังนั้น จึงที่นี้จึงสอนให้เด็กพยายาม
เรียนรู้จากสิ่งรอบตัว เรียนรู้ผ่านการปรับตัวเข้ากับธรรมชาติเพื่อมีชีวิตอยู่รอด
เรียนรู้จนก่อให้เกิดประสบการณ์ กลายเป็นฐานทางภูมิปัญญา ผูกพันผ่านความ
เชื่อประเพณี วัฒนธรรม แอบแฝงอยู่ในวิถีชีวิตของ...คน...ของชุมชน

ดังนั้น จึงไม่น่าแปลกใจที่ เด็ก ๆ ที่โรงเรียนแห่งนี้จะมีความสุขในการ
มาเรียน มีความสุขในการเรียนรู้ อยากเรียนรู้และรู้จักนำปัญหามากองแล้วนั่ง
ล้อมวงวิเคราะห์หาวิธีเพื่อแก้ไขปัญหา

ในช่วงวันเสาร์อาทิตย์เด็กนักเรียนจะชอบมาทำกิจกรรมร่วมกันที่นี่ ทั้งเป็นการทำกิจกรรมในโรงเรียนและทำกิจกรรมนอกห้องเรียน ทั้งรุ่นพี่รุ่นน้องทั้งที่จบการศึกษาจากโรงเรียนนี้ไปแล้ว ก็ยังกลับมาทำกิจกรรมร่วมกัน รวมทั้งนักเรียนที่ไม่เคยมาเรียนที่นี่ก็ยิ่งมาร่วมทำกิจกรรมด้วย ที่นี่จึงกลายเป็นแหล่งมั่วสุมทางปัญญาใจกลางบริบทรอบข้างที่เป็นทุ่งนาและสวนป่าไม้ผล

เราจึงเห็นภาพที่เยาวชนทุกคนรู้จักกันหมดแม้ว่าจะต่างวัยกันมาก เด็กที่นี่จึงสนิทกันเป็นพี่น้องกันแบบกลมเกลียว กระบวนการเรียนรู้ของเด็กโรงเรียนวัดโพธิ์ทองจึงเป็นการเรียนรู้แบบที่ถ่ายทอดสู่ห้อง เป็นรูปแบบที่สามารถถ่ายทอดประสบการณ์ให้กันและกันได้เป็นอย่างดี ปรากฏการณ์เหล่านี้กลายเป็นการเรียนรู้ที่สำคัญของระบบการเรียนรู้ ทั้งนี้เพราะจะหา รูปแบบการเรียนรู้เช่นนี้ได้ไม่ถ่ยนัก เพราะรุ่นพี่ที่จบไปแล้วในโรงเรียนอื่นๆ ไม่ได้มาทำกิจกรรมร่วมกับน้องๆ เหมือนโรงเรียนวัดโพธิ์ทอง ในอนาคตพวกเขาจะได้รับการชี้แนะและช่วยเหลือจากรุ่นพี่อย่างจริงจังในการออกไปเรียนต่อหรือการใช้ชีวิตในโลกภายนอก

ในช่วงการทำกิจกรรมจะพบนักเรียนที่ไม่ใช่ศิษย์เก่าเข้ามาร่วมทำกิจกรรมด้วย มากันจากหลายโรงเรียน เป็นพื้นที่ของการผูกมิตรที่ดี จากการสังเกตการเข้าร่วมทำกิจกรรม พบว่า นักเรียนที่นี่มีความสุข เป็นความสุขที่พวกเขาได้เรียนรู้โลกภายนอกและโลกซึ่งในโรงเรียนของพวกเขาไม่ได้สอน ที่นี่เป็นสนามของการเรียนรู้ที่สำคัญซึ่งพวกเขาสามารถออกแบบสนามการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง แม้ว่าจะมีครูคอยชี้แนะอยู่เบื้องหลังแต่ทว่ายังไม่สำคัญเท่ากับการที่พวกเขาตื่นขึ้นมาสวมใจต่อการเรียนรู้ที่เยาวชนส่วนใหญ่ไม่ใ้จะสัมผัส

กระบวนการเรียนรู้ที่เติบโตจากภายใน

เน้นการเรียนรู้ที่เติบโตจากภายใน

ความปรารถนาของครูของโรงเรียนวัดโพธิ์ทอง คงจะไม่ต่างจากบทเพลงนี้ คือ

“...จงตั้งใจ ให้เป็น คนเก่ง คนดี เจ้าไปได้ดี โชคดี ครูก็สุขใจ
แต่อย่าเอาความรู้ไปคดโกงใคร จงใช้ชีวิต บนความดีงาม...”

ด้วยหวังที่จะปลูกฝังให้เด็ก ๆ เติบโตเป็นคนที่มีความคุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบ เป็นคนที่มีความเชื่อมั่นในความเป็นมนุษย์ ใฝ่เรียนรู้ ฝึกฝนตนเองอย่างต่อเนื่อง และสมดุลทั้งกาย ใจและจิตวิญญาณ และที่สำคัญคือสามารถนำความรู้และทักษะไปใช้ในการส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับบุคคล ชุมชน องค์กร และสังคมสืบไป

ผอ.บอกว่า “เด็กที่นี้ไม่ได้เน้นให้เรียนเก่ง แต่เน้นให้เป็นคนเก่งและดี เราจะไม่ใส่ใจเท่าไรกับเกรดนักเรียน ที่สำคัญเขาต้องได้เรียนรู้ เขาต้องเป็นคนดี เด็กที่นี้จะเน้นมากเรื่องความผูกพัน แต่จะไม่เน้นเรื่องการเก่งในตำรา” กระบวนการเรียนรู้ของเด็กที่นี้ไม่ได้เป็นการเรียนรู้เฉพาะการวางแผนการทำงานเท่านั้นแต่เป็นการเรียนรู้ถึงคุณธรรมและการคิด เพราะว่าสิ่งที่ผู้อำนวยการเน้นมากก็คือการทำงานต้องประกอบด้วยความดี

กระบวนการเรียนรู้แบบนี้ จำเป็นต้องทำกันอย่างต่อเนื่องและทุ่มเทกันอย่างเต็มที่จึงจะประสบความสำเร็จ เพราะฉะนั้นในการทำกิจกรรมทุกครั้งจะมีการสอดแทรกเรื่องของคุณธรรมเข้าไปด้วย และเป็นการสอนในท่ามกลางการทำงาน ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ว่า การทำงานจะต้องประกอบไปด้วยการเสียสละและการมีจิตอาสา

การสอนให้เด็กที่นี้ทำกิจกรรมไม่จำกัดอยู่เฉพาะการทำกิจกรรมเท่านั้นแต่เป็นกระบวนการเรียนการสอนสำหรับชั้นเรียนด้วย ทำให้เด็กเรียนรู้แบบซึมซับเพราะได้รับการเน้นย้ำอยู่เป็นประจำ และที่สำคัญไปกว่านั้นโรงเรียนที่นี้มีรูปธรรมชัดเจน เพื่อเป็นสถานที่สร้างการเรียนรู้ให้กับนักเรียน การเรียนรู้ของที่นี่ จึงพร้อมต่อการสร้างคุณธรรมให้กับเด็กค่อนข้างมาก จากการเรียนรู้จะพบว่าทุกกิจกรรมของเด็กที่นี้จะสอนให้มีคุณธรรมและจิตอาสาควบคู่กันไปเสมอ

คุณสมบัติของคนเก่ง คนดี คนมีความสุข

ศาสตราจารย์ นายแพทย์ประเวศ วะสี ได้นิยามไว้ ดังนี้

คุณสมบัติของคนเก่ง

ความรู้ไทย ความรู้สากล
ความรอบรู้ความสามารถพิเศษเฉพาะทาง
ความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะเป็นผู้นำ-ผู้ตามที่ดี
ทันสมัยทันเหตุการณ์ ทันโลก ทันเทคโนโลยี
เรียนรู้ด้วยตนเองได้

คุณสมบัติของคนดี

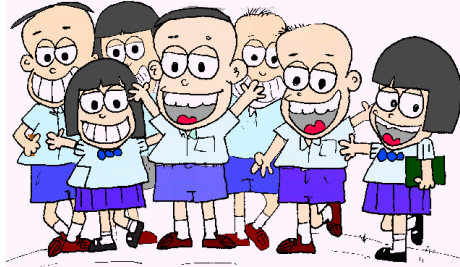
ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดีทั้งจิตใจและพฤติกรรม
มีวินัยต่อตนเองและสังคม มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย
ควบคุมตนเองได้พัฒนาตนเองเต็มศักยภาพ
จิตใจดีงาม มีคุณธรรม จริยธรรม
อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ทำงานเพื่อส่วนรวม

คุณสมบัติของคนมีความสุข

ร่างกายแข็งแรง ร่างใจแจ่มใส
จิตใจเข้มแข็ง มีความสุขในการเรียนรู้และการทำงาน
มีความรักต่อทุกสรรพสิ่ง มนุษย์สัมพันธ์ดี
ปลอดพ้นอบายมุข

โรงเรียนวัดโพธิ์ทองกับระบบการศึกษาในปัจจุบัน

เมื่อโรงเรียนวัดโพธิ์ทองมองระบบการศึกษาปัจจุบัน

กฎหมายกำหนดให้มืองค์กรทางวิชาการที่เชี่ยวชาญด้านการประเมินคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาระบบการจัดการศึกษาของไทยให้มีคุณภาพ และให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาในสถานศึกษาที่มีการบริหาร และการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีความสามารถ และมีความสุข... โดยให้มีการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาเพื่อพัฒนามาตรฐานการศึกษา โดยสถานศึกษาทุกแห่งจะได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกอย่างน้อย 1 ครั้งในทุก 5 ปี การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการทางการศึกษาเพื่อสร้างความมั่นใจและให้หลักประกันต่อผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม ว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ และมาตรฐานตามเกณฑ์ที่กำหนดโดยการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐและเอกชน อันก่อให้เกิดคุณูปการอย่างใหญ่หลวงต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการยกระดับศักยภาพการแข่งขันของประเทศไทยในสังคมโลก

ผอ. บอกว่า “เราไม่สนใจว่า สมศ. จะประเมินเราอย่างไร เพราะที่นี้เราทำจริง ของจริง คือ การที่ได้ลงมือปฏิบัติไม่ใช่การทำเอกสาร สิ่งที่เราสนใจคือคุณภาพของเด็กไม่ใช่การได้ลำดับที่สูงขึ้น” เมื่อมีพื้นฐานการคิดในลักษณะเช่นนี้ การออกแบบการเรียนรู้ของโรงเรียนวัดโพธิ์ทองจึงแตกต่างจากโรงเรียนอื่นๆ กล่าวคือไม่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ตามเกณฑ์การประเมินของ สมศ. แต่เป็นการประเมินว่าเด็กมีคุณธรรมหรือไม่ เป็นคนดีและรู้จักตัวเองหรือไม่ **กระบวนการเรียนการสอนที่โรงเรียนวัดโพธิ์ทองจึงเป็นการพัฒนาขั้นของนักเรียน ไม่ใช่การพัฒนาเลื่อนขั้นของครู**

ผอ. ที่นี้จึงไม่ใส่ใจกับความเป็นไปของระบบกฎเกณฑ์ที่สร้างขึ้นจากภายนอกมากนัก แต่สิ่งที่สำคัญคือ การให้ความสำคัญกับการเติบโตทางสติปัญญาของเด็กมากกว่า เพราะนี่คือปรัชญาที่แท้จริงของระบบการศึกษาที่มีขึ้น ระบบระเบียบที่คิดค้นขึ้นล้วนเป็นสิ่งภายนอกที่มีไว้กำกับควบคุมระบบราชการครู โดยที่ไม่เกี่ยวข้องอะไรมากมายนักกับการพัฒนาสติปัญญาของเยาวชน สิ่งที่โรงเรียนนี้สนใจจึงไม่ใช่ ระบบการประเมินของรัฐ หากแต่คือการประเมินผลเพื่อการพัฒนาเพื่อตัวเด็กให้เขาก้าวหน้าไปให้ได้

ผลการวิจัยหลายชิ้น ชี้ว่าระบบการศึกษาของชาติยังไม่สามารถเตรียมนักเรียนให้มีความรู้และทักษะใหม่ที่เหมาะสมสำหรับการเป็นประชาชนที่มีคุณภาพในอนาคตได้อย่างพอเพียง ผลที่นักเรียนแสดงออกมายังอยู่ในระดับที่ไม่น่าพึงพอใจนัก เพราะนักเรียนยังมีความรู้ความสามารถค่อนข้างอยู่ในระดับต่ำ และข้อมูลก็ชี้ให้เห็นว่าผลของการศึกษาไม่ได้ขึ้นอยู่กับตัวนักเรียนครู หรือหลักสูตรการศึกษา เพียงลำพัง หากแต่ขึ้นกับตัวแปรอื่นๆ มากมาย บางตัวแปรสามารถแก้ไขปรับปรุงได้ในระดับปฏิบัติ หลายตัวแปรต้องการการปรับเปลี่ยนในระดับนโยบาย เป็นต้นว่า ค่าใช้จ่ายทางการศึกษา สถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว ฯลฯ

โรงเรียนส่วนใหญ่ในสังคมไทย ล้วนตกอยู่ภายใต้ระเบียบและกฎเกณฑ์เพื่อความเจริญก้าวหน้าของครูและโรงเรียน แต่ไม่ได้ตระหนักถึงความเจริญก้าวหน้าของนักเรียนแต่อย่างใด ฉะนั้น ตำแหน่งแห่งที่ของโรงเรียนวัดโพธิ์ทองจึงเป็นอิสระในเชิงการจัดกระบวนการเรียนรู้ ไม่จำกัดตัวเองอยู่ในกรอบ ที่เป็นเครื่องขัดขวางความเจริญทางสติปัญญาของเด็ก

จะเห็นว่าการจัดการศึกษาจะจัดในลักษณะอย่างไรนั้น จะขึ้นอยู่กับฐานแนวคิดของผู้จัดคือโรงเรียน และผู้จัดนั้นมีความรู้ความเข้าใจในชีวิตและสังคมแค่ไหนเพียงใด

การจัดการศึกษาเป็นมรรควิธีในการพัฒนาคนอย่างหนึ่ง เหตุผลเพราะเมื่อเรามีการดำเนินชีวิตอยู่ตราบใด หรือยังมีชีวิตใช้ชีวิตอยู่ตราบใด ตรานั้นเราจะต้องเรียนรู้อยู่ตลอด เรียนรู้คน และเรียนรู้ที่จะอยู่กับคน เรียนรู้งานและต้องเรียนที่จะทำงานให้ประสบผลอย่างมีประสิทธิภาพ ทุกอย่างจึงรวมอยู่ที่การจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคนและการพัฒนาคนหรือจะเรียกว่าพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นหัวใจของการพัฒนาทั้งหมด

สังคมไทยไม่อาจพัฒนาได้ หากสิ่งที่เกิดขึ้นในระบบการศึกษายังคงจำกัดอยู่เพียงแค่การพัฒนาตามคำสั่งเบื้องบนแต่ยังไม่อาจก้าวเข้าสู่ความก้าวหน้าในอีกระดับหนึ่งได้ ...เพียงแต่โรงเรียนวัดโพธิ์ทองให้คำตอบว่าการพัฒนาระบบการศึกษาที่แท้จริงควรจะเป็นอย่างไร ในท่ามกลางภาวะความมืดมนของระบบการศึกษา ที่นี้ตั้งหลักค้นหาหนทางให้ตัวเองและเชื่อมั่นและก้าวเดินต่อไป

"ความรู้ไม่ใช่ปัญญา"

"สิ่งเดียวที่ขัดขวางการเรียนรู้ของปัจเจกตัวระบบการศึกษา"

วัลมิร์ต ไวนสไตน์ (นักฟิสิกส์รางวัลโนเบลสาขาฟิสิกส์ ปี 1921)

เรียนรู้อะไรดี ๆ จากโรงเรียนวัดโพธิ์ทอง

แนวทางการพัฒนาโรงเรียน

โรงเรียนวัดโพธิ์ทองเน้นให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนในสิ่งที่ตนอยากเรียนรู้ ซึ่งจะเป็นประตุสำหรับการเปิดไปเชื่อมโยงกับความรู้อื่นๆ แบบมีความสุข... โดย มีแนวทางการพัฒนาโรงเรียนดังนี้

สร้างโอกาส จากการทำงานภายใต้ข้อจำกัด ที่นี้ทำงานภายใต้ข้อจำกัด หากมองจากความไม่พร้อมและเปรียบเทียบกับสภาพของโรงเรียนอื่นๆ พบว่าโรงเรียนวัดโพธิ์ทองมีข้อจำกัดด้านทรัพยากรอยู่พอสมควร แต่ทว่าสภาพเช่นนี้กลับเป็นการสร้างโอกาสให้สามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดแปรสภาพเป็นแหล่งเรียนรู้ได้อย่างดียิ่ง เพราะฉะนั้นข้อจำกัดไม่ได้เป็นอุปสรรคแต่อย่างใดสำหรับกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้อองเด็กให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป หากว่าความตั้งใจบังเกิด ข้อจำกัดอื่นๆ ก็จะไม่เป็นข้อจำกัดอีกต่อไป

สร้างจิตวิญญาณที่ยิ่งใหญ่ของความเป็นครู สิ่งที่สำคัญและกลายเป็นแรงขับเคลื่อนทุกอย่างก็คือ ความมุ่งมั่นของครู โดยเฉพาะผู้อำนวยการที่เสียสละตนเองเข้ามาใช้ชีวิตในโรงเรียนตลอดทั้ง 24 ชั่วโมง ทั้งเสียสละเงินเดือนเกือบทั้งหมดในแต่ละเดือน เพื่อที่จะนำไปสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ของเด็ก เป็นการหยิบยื่นโอกาสเพื่อให้สายธารของการเรียนรู้ของเด็กให้กว้างขวางออกไป

ทำให้ทุกอย่าง กลายเป็นเครื่องมือของการเรียนรู้ ทั้งต้นไม้และพื้นที่ใต้ถุนอาคารสามารถกลายเป็นที่เรียนรู้ของนักเรียนได้ การจัดกิจกรรมขององค์กรต่างๆ ภายนอกชุมชนกลายเป็นโอกาสของการเรียนรู้ที่ดีของนักเรียน โรงเรียนสร้างให้กิจกรรมเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้อย่างแท้จริง ด้วยการสนับสนุนให้นักเรียนเข้าไปทำกิจกรรมร่วมกับองค์กรเหล่านั้น ทำให้โลกของการเรียนรู้ของเด็กโรงเรียนโพธิ์ทองซึ่งเป็นโรงเรียนเล็กในชนบท กลายเป็นสายธารการเรียนรู้ที่ขยายกว้างขวางออกไป โดยที่ไม่ถูกจำกัดด้วยสภาพของพื้นที่

พัฒนาคน นำการพัฒนาคะแนนนักเรียน โรงเรียนนี้ให้ความสำคัญกับกระบวนการพัฒนาคนมากกว่าการพัฒนาให้เด็กสอบได้คะแนนสูง ทั้งนี้เพราะว่าหากทำให้เขารู้จักตนเองและมีสติปัญญาในการกระทำสิ่งต่างๆ แล้ว เขาก็สามารถเรียนรู้สิ่งที่อยู่ในตำราได้อย่างไม่ยากเย็น การเรียนการสอนนี้น่าจะเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สร้างคนเพื่อให้เขาเติบโตได้บนฐานชีวิตจริง ซึ่งเป็นสิ่งที่ท่าน ผอ. ย้ำอยู่ตลอดเวลาว่าที่นี่เน้นการพัฒนาคน...

จะเห็นว่า การพัฒนาเด็ก พัฒนาโรงเรียน หรือพัฒนาคุณภาพการศึกษา คงไม่ใช่แค่การทุ่มเททรัพยากร ที่มุ่งตรงไปยังเด็กซึ่งเป็นผู้เรียนเท่านั้น หากแต่คงต้องมองถึงการพัฒนาทั้งระบบตั้งแต่ นโยบาย บุคลากร กระบวนการ วิธีการทำงาน อย่างเป็นองค์รวมทั้งหมด ทั้งผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ตลอดจนบุคลากรทางการศึกษาทุกๆ ฝ่าย

เพราะการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา กรอบแนวทางของการพัฒนา คือ ๑) จะต้องพัฒนาทั้งความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องการให้เกิดการเรียนรู้ และนำไปสู่การปฏิบัติ ๒) ต้องมีกระบวนการสำคัญในการสร้างความรู้ความเข้าใจ ทักษะ และทัศนคติ และ ๓) ต้องสร้างจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นการลงทุนที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาประเทศ และเราใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วยวิธีต่างๆ ในบรรดาปัจจัยต่างๆ ที่มีความสำคัญต่อประสิทธิภาพในการพัฒนา ซึ่งมีหลายปัจจัยนั้น ทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญที่สุด แม้เราจะมีปัจจัยอื่นๆ อย่างสมบูรณ์ แต่ถ้าทรัพยากรมนุษย์ไม่มีคุณภาพแล้ว การพัฒนาก็ไม่อาจประสบผลสำเร็จสูงสุดได้

ศ.ดร.วิจิตร ศรีสอาน อดีต รมว.ศึกษาธิการ กล่าวว่า

จากการประชุมยุทธศาสตร์การศึกษาไทย ที่ประชุมได้มีการพิจารณาถึงปัจจัยด้านต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อพัฒนาการศึกษาพบว่า มี 6 ปัจจัย คือ

1. ผู้เรียน
2. ครูและบุคลากรทางการศึกษา
3. เทคโนโลยีในการเรียนการสอน
4. ระบบการจัดการศึกษา
5. ความเข้มแข็งของสถานศึกษา
6. การมีส่วนร่วมของเอกชนและชุมชนในการจัดการศึกษา

